

Uitkomsten Green Deal workshop WaterStraat

In het kader van de Green Deal Green Village organiseerden The Green Village in samenwerking met partners op 16 mei 2018 de GD-workshop WaterStraat, over innovatieve oplossingen voor water in de stad. De actiepunten die uit deze werksessie zijn gekomen, zijn aangeboden aan Michiel van Haersma Buma, Dijkgraaf van het Hoogheemraadschap van Delfland en Wim Kuijken, Deltacommissaris.

Over de Green Deal Green Village

Het doel van de Green Deal Green Village is om met de samenwerkende partijen de (door)ontwikkeling van systeeminnovaties voor een duurzame toekomst op het gebied van duurzame energievoorziening, water en afvalsystemen in de proeftuin The Green Village te Delft te bevorderen met het oog op versnelde toepassing en opschaling in de praktijk.

Partijen richten zich daarbij op de implicaties van de doorontwikkeling van bij The Green Village ontwikkelde technologieën op wet- en regelgeving, inventariseren de implicaties, mogelijkheden en knelpunten en bieden oplossingen of doen aanbevelingen.

De partijen die betrokken zijn bij deze Green Deal zijn Ministerie van EZK, Ministerie van I&W, Provincie Zuid-Holland, Hoogheemraadschap Delfland, Gemeente Delft, Technische Universiteit Delft, Alliander, Stedin, ENGIE Nederland, Nederlands Normalisatie Instituut en The Green Village.

Proces, uitwerking en vervolg

In een intensieve 'pressure-cooker sessie' hebben onderzoekers, ondernemers en overheidsfunctionarissen zich gebogen over de zes hieronder beschreven concrete cases. De cases zijn exemplarisch voor de onderliggende problematiek. Vanuit het integrale innovatieperspectief van The Green Village (*technologisch/bedrijfs-economisch/maatschappelijk/wet- en regelgeving*) hebben de ruim 140 deelnemers knelpunten geïdentificeerd, oplossingen geformuleerd en actie(houder)s benoemd, die verantwoordelijk zijn voor de uitwerking ervan.

Het kernteam van de WaterStraat en de Stuurgroep Green Deal Green Village zullen de voortgang periodiek monitoren.

Thematafel 1: Innovatie in de weg?

Over kip-ei problemen bij opschaling van innovatieve oplossingen voor water in de stad

Voordat gemeenten of projectontwikkelaars een innovatie in een wijk toepassen, willen die partijen eerst weten dat het werkt, veilig is, mag en dat mensen het aan willen/aandurven. Bij innovaties is dat niet altijd bij voorbaat zeker, maar om dat te onderzoeken en te bewijzen moet je het wel voor de eerste keer doen. Knelpunten kunnen zitten in techniek, businessmodel, regelgeving en/ of marktacceptatie. Hoe gaan we om met dit soort kip-ei problemen bij het ontwikkelen en toepassen van decentrale oplossingen voor water in de stad? En hoe krijgen we het dan daadwerkelijk toegepast en opgeschaald?

Meest urgente knelpunten

- De aanname is dat innovatieve oplossingen duurder zijn
- Urgentie van het probleem dan wel prioritering ontbreekt
- Te weinig besef van de impact op de brede problematiek van dit soort multifunctionele oplossingen

Hoogheemraadschap van
Delfland

**THE GREEN
VILLAGE**

- Onzekerheid over bewezen werking van innovatieconcepten
- Gebrek aan samenwerking tussen verschillende stakeholders in dit complexe systeem
- Onvoldoende inzicht in beschikbaar beleidsinstrumentarium waarmee ambtenaren maatregelen kunnen afdwingen of faciliteren

Meest kansrijke oplossingen

- Innovatiemakelaars binnen en tussen verschillende stakeholders
- Landelijk expertteam voor gemeenten voor validatie en kennis
- Totale (maatschappelijk) kosten-baten analyse onderzoeken en resultaten delen
- Lokaal inzichtelijk maken waar problemen zitten d.m.v. verplichte stresstest in 2019
- Bovengronds zichtbaar maken van de ondergronds oplossingen
- Inpasbaarheid van dit soort innovaties onderzoeken binnen de nieuwe omgevingswet

Meest concrete acties

- Landelijk expertteam opzetten (Deltacommissaris)
- Succes en faalfactoren onderzoeken (Erik Mostert, TU Delft & Rinze de Vries, Movares)
- Grote partner betrekken (Individuele WaterStraat-ondernemers)
- Innovatieketen verankeren in het primaire proces van de Waterschappen (Ria van der Burg, algemeen bestuur Hoogheemraadschap van Delfland)
- Aansluiten bij andere kennisplatforms zoals DuurzaamGWW, Samenwerkenaanwater.nl (Bram Rosenbrand, Unie van Waterschappen)

Thematafel 2: Doen bewoners mee?

Over waterbewustzijn en bewonersparticipatie

Voor bedrijven en bewoners is het net zo vanzelfsprekend dat regenwater weg kan lopen als dat drinkwater uit de kraan komt. Terwijl achter beiden een enorm complex en uitvoerig systeem schuilt. Een systeem dat dwars door de publieke ruimtes en achtertuinen loopt, en daar zowel beïnvloedt als beïnvloed wordt. Bewustzijn, acceptatie en participatie van wateroplossingen in de stad bij bewoners en bedrijven is daarom essentieel. Hoe doen we dat, nu en in de toekomst?

Meest urgente knelpunten

- Wat is het probleem eigenlijk? (herkennen-erkennen-meedenken-meedoen door bewoners)
- Onduidelijk wat de impact van het individu is in relatie tot de collectieve opgave
- Geen inhoudelijke samenwerking of betrokkenheid met (een collectief van) bewoners of via woningbouwcorporaties
- De verantwoordelijkheid voor wateroverlast wordt afgekocht via regionale belasting
- (Ondergrondse) waterinfrastructuur is onzichtbaar en zeer complex
- Nauwelijks aansluiting bij de belevingswereld van bewoners

Meest kansrijke oplossingen

- Maak de problematiek en oplossingen zichtbaar
- Sluit aan bij persoonlijke beleving van bewoners
- Sluit wat betreft informeren over probleem en oplossingen aan bij logische momenten of gebeurtenissen in de wijk. Dus als bewoners op wijkniveau worden geïnformeerd over plannen rondom nieuw parkeerbeleid, zet oplossingen voor de klimaatadaptieve stad dan ook op de agenda (samenwerking gemeente en waterschap)

Meest concrete acties

Hoogheemraadschap van
Delfland

**THE GREEN
VILLAGE**

- We maken een activiteiten-kalender op wijkniveau t.b.v. participatie (Myrthe Sietsma, gemeente Delft)
- Herstel de gebiedsmanager in ere of werk met wijkambassadeurs om dergelijke initiatieven dichterbij bewoners te brengen
- Maak wateroplossingen in de stad zichtbaar, via het fysieke ontwerp in het straatbeeld en online, via zijn 'digital twin' en/of via platforms als www.overstroomik.nl (Sarita Mateboer, Hoogheemraadschap van Delfland)

Thematafel 3: Wie pakt de rekening?

Want water is van iedereen en wateroverlast van niemand...

Bewoners willen droge voeten, gemeentes beheren de publieke ruimte, waterschappen verzorgen het watersysteem. En water? Water stroomt zoals het stroomt, zonder zich iets aan te trekken waar de grenzen van verantwoordelijkheden en wensen liggen. Hoe kan er gezamenlijk actie worden ondernomen, met oplossingen op zowel macro- als microniveau? En wie betaalt? Is de tuin-tegel-taks de oplossing of delen we de baten en de lasten. En hoe ziet zo'n meervoudige kosten-batenanalyse er uit?

Meest urgente knelpunten

- Er zijn teveel losse potjes / subsidies
- Onduidelijkheid over waar het eigenaarschap ligt?
- Er is geen duidelijke lokale business case waarin alle stakeholders en aandachtspunten zijn bepaald

Meest kansrijke oplossingen

- Maak alle relevante subsidies inzichtelijk, inclusief (te optimaliseren) aanvraagproces
- Maak een overzichtelijke en behapbare business case voor specifieke doelgroepen

Meest concrete acties

- We delen ter informatie en lering de maatschappelijke kosten-baten analyse voor multifunctionele daken van gemeente Rotterdam (Eline van Weelden)
- Specifieke marktpartijen actiever betrekken bij WaterStraat (Laurens van der Schraaf namens Sweco op werkbezoek bij WaterStraat)
- Subsidies delen via Waterwindow.nl (Joost den Haan)

Thematafel 4: Lijden door leidingen?

Over de impact van lokale waterinnovaties op lokale weg- en waterinfrastructuur

Met een heel scala aan oplossingen moeten we piekbuien bufferen, infiltreren, afvoeren en terugwinnen. Wat is de impact van deze innovaties op de bestaande weg-, water en ondergrondse infrastructuren? En hoe passen deze in bestaande wijken met hun bestaande systeem van beheer en onderhoud? Wat zijn de maatschappelijke, financieel-economische en juridische implicaties van deze innovaties?

En zijn er ook alternatieven die kunnen worden ingezet of ontwikkeld?

Meest urgente knelpunten

- Onduidelijkheid op de invloed van dit soort innovaties op het grotere netwerk
- Onzekerheid over de werking van nieuwe innovaties belemmert besluitvormingsproces

- Onduidelijk wat de total cost of ownership (TCO) zijn in relatie tot de totale maatschappelijke kosten (inclusief bijvoorbeeld vermeden schade) en de investeringshorizon (opbrengsten in 2050?)
- Gebrekkige visie op ordening van de ondergrond (w.o. prioriteiten, ruimte voor toekomstige ontwikkelingen, interacties, standaardisatie, relatie met bovengrond etc.)

Meest kansrijke oplossingen

- 'Learning by doing' leidt tot iteratief leerproces voor alle betrokkenen (met gedeelde lessen via bijvoorbeeld Rioned).
- Bottom up innovaties in lijn brengen met landelijk beleid (o.a. STRONG: structuurvisie ondergrond van min I&M/EZK)

Meest concrete acties

- We kiezen een of meerdere gemeentelijke pilotlocaties en organiseren de financiën en het draagvlak (Koen Swanenburg, gemeente Delft)
- We delen regelmatig de uitkomsten via niet wetenschappelijke kanalen (Gerald Schut, Technisch Weekblad)
- We maken de ondergrond op een laagdrempelige manier inzichtelijk, via bijvoorbeeld een animatie (Irene van Kemenade, Hoogheemraadschap van Delfland)

Thematafel 5: Van A naar Beter?

Waarom hier wel, maar daar niet

Wat in Appelscha niet mag, kan in Zundert wel. Wat in Amsterdam wordt gestimuleerd, wordt in Winterswijk ontmoedigd. Hoe gaan we om met lokale en regionale verschillen in beoordelingssystematiek en regelgeving tussen regio's en gemeenten. Een van de uitdagingen voor conceptontwikkelaars en bouwers van stedelijke waterinnovaties is de schaalbaarheid. Hoe zorgen we dat de oplossing die in gemeente A mag ook in gemeente B toegepast kan worden?

Meest urgente knelpunten

- Het ontbreekt de innovators vaak aan de juiste contact bij het bevoegd gezag
- Er lijkt tussen de verschillende partijen onvoldoende vertrouwen om te komen tot een solide samenwerking rondom dergelijke innovaties
- De innovaties zijn onvoldoende flexibel in acht nemend de grote variëteit aan gebied specifieke kenmerken

Meest kansrijke oplossingen

- Kennis delen en duidelijkere communicatie
- Functionarissen en ondernemers via bestaande netwerken verbinden

Meest concrete acties

- WaterWindow benutten als platform voor innovaties (Joost den Haan, WaterWindow)
- Workshops en communities of practise blijven organiseren waarbij ondernemers, onderzoekers en overheden samenkomen (Hoogheemraadschap, Alexander van den Honert)

Thematafel 6: Samen kennis maken?

Kennis delen is vermenigvuldigen

In het relatief nieuwe cluster van decentrale wateroplossingen in de stad is kennisopbouw. Kennis die gedeeld wordt, zodat dit soort initiatieven zich snel vermenigvuldigen. Kennis over de

technische werking, ruimtelijke inpassing, installatie, onderhoud en beheer bij gemeentes, bouwers, ontwikkelaars, waterschappen en andere stakeholders is cruciaal om de versnelde toepassing te bevorderen. Dat vraagt om samenwerking, tussen onderzoekers, ondernemers en overheden. Hoe haken we wetenschappers en onderzoekers aan, hoe communiceren we over de resultaten en hoe vergoten we het kennisniveau van bewoners?

Meest urgente knelpunten

- De aannemer krijgt teveel vrijheid geboden door de aanbestedende partij om met 'willekeurige' oplossingen voor water in de stad te werken
- De bewoner/burger is ondervertegenwoordigd in het debat over water in de stad en voelt geen probleem
- Het onderwijs kan innovaties op gang brengen maar mist de link met de praktijk en bewoners
- De verschillende communicatie-initiatieven missen coördinatie en samenhang

Meest kansrijke oplossingen

- Digital twin introduceren verplicht stellen om aan te nemen wat het effect van de oplossing is en om makkelijker kennis te delen
- Bewustwording bij burgers creëren door bijvoorbeeld inzet 'mainstream' en social media, les/instructiemateriaal (citizen science) en ambassadeurs

Meest concrete acties

- Les- en instructiemateriaal over water in de stad maken (Jonathan Lekkerkerk, Hogeschool Rotterdam)
- Digital Twin laten maken van WaterStraat projecten (The Green Village ism ingenieursbureau/studenten?)
- Citizen Science en communicatiepakket opstellen (Floris Boogaard, Hogeschool van Rotterdam/Hanze Hogeschool & Tanja Klop, TU Delft Science Centre)
- Key-stakeholders koppelen (Joke van Wensveen, ministerie I&W)

BIJLAGE 1: Actiepunten

Dit zijn de 'ruwe' actiepunten zoals ze direct na de workshop zijn aangeboden aan de Deltacommissaris. Deze worden hier als bijlage opgenomen

Het waterbewustzijn van burgers moet vergroot worden.

- Sarita Mateboer (Hoogheemraadschap Delfland) gaat het waterbewustzijn vergroten met visuele elementen op/in/voor innovaties (digitaal en fysiek in de buitenruimte) zodat de vaak onzichtbare innovaties zichtbaar worden gemaakt.
- Floris Boogaard (Hogeschool Rotterdam/Groningen) gaat citizen science en learning communities omtrent water gerelateerde innovaties stimuleren.
- Gerald ? (Technisch Weekblad) gaat een artikel schrijven over water gerelateerde overlast en oplossingen, om het waterbewustzijn van burgers te verhogen.
- Hoogheemraadschap Delfland stelt voor om een animatiefilm te maken over wat er wordt gedaan, wat het gevolg daarvan is, en wat het alternatief zou zijn.
- Ambassadeurs die de bewustwording van waterproblematiek bij burgers verhogen moeten meer gestimuleerd en ondersteund worden.
- Grote communicatiecampagne om de urgentie van water gerelateerde oplossingen te verhogen, bijvoorbeeld bij voetbalwedstrijden.

Er moet een lokaal toegespitst handelingsperspectief zijn voor burgers. De bestaande overzichten (zoals WaterWindow, overstroomik.nl) blijken tot nu toe onvoldoende, onduidelijk en/of onbekend.

- Alexander van den Honert (Hoogheemraadschap Delfland) onderzoekt de mogelijkheid om een centrum voor wateroplossingen te creëren, en die oplossingen bijvoorbeeld in tuincentra in de schappen te krijgen.
- André de Vries (Altran) onderzoekt het implementeren van een digital twin van de WaterStraat innovaties om de werking van oplossingen aan te tonen en kennis te delen.

Ook gemeentes en provincies moet een handelingsperspectief worden geboden. De huidige expertise is te gering en te verspreid, de oplossingen nog te onbekend.

- De deltacommissaris zou een landelijk expertteam op kunnen richten die langs gemeentes kunnen om te adviseren over water innovaties en de daar ontbrekende specialistische kennis te kunnen ondervangen.
- Eline van Weelden (Gemeente Rotterdam), deelt hun rekentool voor de businesscase (de maatschappelijke kosten- en batenanalyse) van multifunctionele daken. Deze tool kan mogelijk ook voor de analyse van water gerelateerde innovaties worden toegepast en daarmee inzicht bieden in de 'lokale businesscase'.
- Joost de Haan (WaterWindow) deelt de digitale WaterWindow database met de workshop deelnemers om reeds bestaande en bewezen innovatieve oplossingen breder kenbaar te maken. De database is doorzoekbaar op probleem én op oplossing en zelfs op kenmerk.
- Boukje Vastbinder en Vincent Huying (Noorderwind) gaan gericht het middenkader bij lokale overheden inspireren om de toepassing van innovaties te bevorderen.

Er is onvoldoende praktijkkennis en onafhankelijk gevalideerde oplossingen.

- TU Delft en Movares zouden de succes- en faalfactoren van opstellingen moeten onderzoeken en de resultaten meer, breder en toegankelijker voor alle stakeholders moeten communiceren.
- Koen Swanenburg (Gemeente Delft) pleit voor te leren door te doen, dus meer pilots in de stad en liefst in nieuwbouwwijken.

Innovators moeten beter in contact komen met (potentiële) opdrachtgevers, en met partijen die structureel belemmeringen kunnen weghalen.

- Ria van der Burg (Algemeen Bestuur Hoogheemraadschap Delfland) maakt een plan om de innovatieketen te verankeren in de primaire processen van de organisatie.
- Bram Rosenbrand (Unie van Waterschappen) gaat de WaterStraat innovaties introduceren bij Duurzaam GWW.
- Tom (ISARIZ) gaat de WaterStraat innovaties introduceren bij Intergemeentelijke Samenwerking RIolerings-Zorgtaak.
- Aroen Mughal (Bufferblock) gaat meer gemeentes naar The Green Village brengen om te tonen welke oplossingen voor hun water gerelateerde uitdagingen voorhanden zijn.
- Robbert van Leeuwen (The Green Village) geeft Laurens van der Schraaf (Sweco) en zijn collega's een rondleiding op De WaterStraat teneinde de data en ervaringen van de opstellingen te delen.
- Kleine ondernemingen moeten meer samen optrekken met grote partners om hun voldoende slagkracht te creëren, de WaterStraat kan hen daarbij helpen.

Waterproblematiek moet aangepakt worden door lokale samenwerking.

- Alexander van den Honert (Hoogheemraadschap Delfland) onderzoekt het plan om jaarlijks een overleg te initiëren tussen burgerparticipatiegroepen en overheden (de 'Waterraad').
- Er zouden meer bijeenkomsten voor publieke en private partijen op/bij/in proeftuinen georganiseerd moeten worden om met alle stakeholders samen te spreken over de uitdagingen en oplossingen op watergebied.
- Myrthe Sietsma (Gemeente Delft) initieert een openbare activiteitenkalender voor waterwerkzaamheden door gemeente en waterschap, teneinde burgerparticipatie te bevorderen.
- André van Strijen (Gemeente Rotterdam) gaat met slimme partnerschappen binnen de organisatie een meer geïntegreerde aanpak van waterbeheer nastreven.
- Joke van Wensem (Ministerie van IEM) gaat sleutelorganisaties koppelen rondom opstellingen op de WaterStraat.
- Herintroduceer gebiedsmanagers waar ze zijn verdwenen om problematiek lokaal aan te kunnen pakken.